

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

Lausunto

20.06.2017

Asia: 241/030/13

Ulosottoimen rakenneuudistushankkeen lainsäädäntöryhmän toinen mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VALTAKUNNANVOUDINVIRASTOLLE

Asia: Lausunto ulosottoimen rakenneuudistushankkeen lainsäädäntöryhmän toisesta mietinnöstä

Viite: Valtakunnanvoudinviraston lausuntopyyntö 16.5.2017, 241/030/13

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) esittää lausuntonaan mietinnön johdosta seuraavaa:

Yleistä

Mietinnön keskeisenä tavoitteena näyttää olevan ennen kaikkea säästöjen tavoittelu. Mietinnön nykytilan arviointia koskevasta osasta ilmenee (s. 13), että ulosottotoimen rakenneuudistusta käynnistettäessä vuonna 2012 ulosoton määrärahoihin kohdistuva säästövelvoite oli noin 8 miljoonaa euroa. Huolimatta jo toteutetuista sopeutustoimista lisäsäästötarpeet vuoden 2016 tasosta ovat vuoteen 2022 mennessä 6 – 8 miljoonaa euroa. Laskelmassa on huomioitu, että oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyöpöytäkirjassa (16.10.2015) on edellytetty, että tuottavuushyötynä ulosottolaitoksen määrärahoista vähennetään 0,5 miljoonaa euroa vuonna 2020, 1,0 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 4 miljoonaa euroa vuonna 2022. Esityksen vaikutuksia koskevasta mietinnön osasta (s. 17) ilmenee, että oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön arvioima rakenneuudistuksen lopullinen nettosäästö olisi noin 14,5 miljoonaa euroa vuoden 2015 kulutasoon verrattuna. Mietinnöstä ei selkeästi käy ilmi, minkä verran säästöjä on toteutettu vuodesta 2012 vuoteen 2015 tai 2016 mennessä, vaikkakin sivulla 12 olevasta taulukosta ilmenee toimintamenojen vähentyneen vuodesta 2013 alkaen. Joka tapauksessa esitetyt säästöarviot vaikuttavat ristiriitaisilta ja lukijaa hämmentäviltä.

Esityksen vaikutuksia koskevasta osasta (s. 17) ilmenee edelleen, että säästöistä valtaosan arvioidaan toteutuvan organisaatiota ja henkilöstörakennetta kehittämällä. Sitä, miten tavoiteltuun 14,5 miljoonan euron nettosäästötasoon vuosien 2015 ja 2022 välillä päästäisiin, ei ole mietinnössä lähemmin selostettu. Pääteltävissä on kuitenkin, että tähän on tarkoitus pyrkiä henkilökunnan vähentämisen ohella myös henkilökunnan palkkausrakennetta heikentämällä. Mietinnössä ei ole tarkasteltu käytännössä lainkaan ulosottotoimen tulopuolta, vaikka sen toimintamenoista katetaan ulosottomaksuilla lähes 80 prosenttia (mietinnön s. 12) ja vaikka maksujen korottaminen olisi mahdollista nykyisten säännöstenkin puitteissa. Mietinnössä ei ole arvioitu sitä, miten ehdotetut muutokset vaikuttaisivat ulosottokertymiin ja ulosottomaksutuloihin, vaikka mietinnöstä on pääteltävissä (s. 17), että mahdolliset ongelmat on sinänsä tunnistettu.

Ulosottomenettely on mietinnönkin mukaan (s. 12) tällä hetkellä tehokasta ja tuottavaa, ja perintätulos ja ulosottomaksutulot ovat kuluvan vuosikymmenen ensimmäisen puoliskon aikana jatkuvasti nousseet, joskin nousu on nyttemmin ainakin tilapäisesti pysähtynyt. Tähän nähden tarve nyt ehdotettuihin muutoksiin jää ulosottolaitoksen ulkopuoliselle lukijalle mietinnössä esitetyn perusteella varsin epäselväksi, varsinkin mietinnössä keskeisenä olevasta tuottavuusnäkökulmasta.

Täytäntöönpanon jakaminen

Mietinnössä on esitetty täytäntöönpanon jakamista perustäytäntöönpanoon, laajaan täytäntöönpanoon ja erityistäytäntöönpanoon, Näistä ryhmistä erityistäytäntöönpano vastaisi nykyistä erikoisperintää, jota tosin ei tällä hetkellä ole lainsäädännössä määritelty. Erityistäytäntöönpanon osalta Tuomariliitolla ei ole mietintöön huomauttamista.

Sitä vastoin mietinnössä ehdotettu muun kuin erityistäytäntöönpanon erottelu perustäytäntöönpanoon ja laajaan täytäntöönpanoon vaikuttaa ongelmalliselta. Perustäytäntöönpanon ja laajan täytäntöönpanon erottamiseen liittyy ilmeinen vaara siitä, että velallisen tuntemus ja kokonaiskuva velallisen tilanteesta menetetään tai ainakin heikkenee. Tämä on omiaan johtamaan yhtäältä vaaraan perintätuloksen heikkenemisestä ja toisaalta vaaraan velallisen oikeusturvan vaarantumisesta. Lisäksi vaikuttaa hyvinkin todennäköiseltä, että ulosottoasioiden siirtely eri täytäntöönpanolajien välillä johtaa viiveisiin niiden käsittelyssä. Täytäntöönpanon jakamisella saatavien hyötyjen ja siihen liittyvien haittojen ja riskien erittely on suoritettu mietinnössä erittäin puutteellisesti. Tältä osin huomattavasti perusteellisempaa ja vakuuttavampaa analyysia löytyy esimerkiksi Helsingin ulosottoviraston eläkkeellä olevan johtavan kihlakunnanvoudin Timo Heikkisen mietinnöstä antamasta lausunnosta (s. 7 – 9).

Tuomariliitto toteaa, että mietinnössä viitattu (s. 14) täytäntöönpanotehtävien jakamisen pilotointi on suoritettu varsin suppeasti. Ainakaan mietinnön perusteluihin kirjatun valossa ei vaikuta siltä, että pilotoitu menettely olisi sanottavasti tehostanut toimintaa. Pilotoinnin suorittamistapa (nykyisen lainsäädännön puitteissa ja kunkin yhden viraston sisällä perintätiimeissä) huomioon ottaen professori Tuula Linnan lausunnon 6. kohdassa (s. 5) ja Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n lausunnossa (s. 3 – 4) esitetyt epäilyt kokeilujen todistusarvosta vaikuttavat perustelluilta.

Perustäytäntöönpanon ja laajan täytäntöönpanon eräs keskeinen erottelukriteeri olisi ehdotetun ulosottokaaren 1 luvun 2 a §:n 3 momentin mukaan se, ettei velallisen ulosottoasioiden käsittely edellytä hänen henkilökohtaista tapaamistaan. Tämä kriteeri vaikuttaa huomattavan ongelmalliselta. Täytäntöönpanon alkaessa ei monesti liene selvää, onko velallisen henkilökohtainen tapaaminen tarpeen hänen ulosottoasiansa hoitamiseksi. Mietinnön perustelujen (s. 24) mukaan tarkoitus on, että perustäytäntöönpanoon ohjautuisivat vain velalliset, joiden maksuveloitteet tulevat tulopohjaselvityksen perusteella kokonaan perityiksi kohtuullisessa ajassa, joka suoritettussa pilotoinnissa saatujen kokemusten mukaan olisi noin kuusi kuukautta. Ehdotetun säännöksen tekstiin ei kuitenkaan ole otettu mainintaa kohtuullisen ajan vaatimuksesta, vaan sääntely on tältä osin ajateltu toteutettavan valtioneuvoston asetuksen tasolla, kuten ilmenee mietintöön liitetystä luonnoksesta ulosottomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen muutokseksi. Tuomariliiton käsityksen mukaan perustäytäntöönpanon kaikista kriteereistä tulisi säätää lain tasolla.

Mietinnöstä ilmenee, että perustäytäntöönpanon tehtävistä on tarkoitus säätää varsin yksityiskohtaisesti valtioneuvoston asetuksella. Edellä mainitun asetusluonnoksen 1 §:ssä perustäytäntöönpanon toimivalta on määritelty huomattavan laajaksi. Luonnoksen mukaisesti toteutettuna se sisältäisi muun muassa maksuajan myöntämisen ulosottokaaren 4 luvun 6 §:n nojalla, ulosoton keskeyttämisen määräajaksi ulosottokaaren 4 luvun 52 §:n nojalla (ns. vapaakuukausien myöntämisen) ja ulosottokaaren 4 luvun 59 §:ssä tarkoitetun maksusuunnitelman tekemisen. Nämä ovat toimenpiteitä, jotka edellyttävät yhteydenpitoa velallisen ja ulosottoviranomaisen välillä, joskaan eivät välttämättä velallisen henkilökohtaista tapaamista. Tällaisen yhteydenpidon tarpeeseen nähden mietinnössä (s. 38) hahmoteltu järjestelmä, jossa perustäytäntöönpanon velallinen ensisijaisesti asioisi häntä lähinnä sijaitsevan toimipaikan asiakaspalvelussa tai tuon toimipaikan päivystävän ulosottomiehen kanssa, vaikuttaa varsin ongelmalliselta.

Perustäytäntöönpanon tehtävien laajuus huomioon ottaen huomattavan ongelmalliselta vaikuttaa myös suunnitelma siitä, että perustäytäntöönpanosta huolehtisi uusi virkamiesryhmä ulosottotarkastajat, joiden kelpoisuusvaatimukset olisivat ehdotuksen mukaan nykyisten kihlakunnanulosottomiesten (ehdotuksen mukaisessa järjestelmässä ulosottoylitarkastajat) kelpoisuusvaatimuksia alemmat. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että käräjäoikeuksissa lainkäyttöön liittyvää harkintavaltaa on delegoitu muille kuin tuomareille varsin pidättyväisesti. Delegoinnista on myös säädetty lain tasolla.

Edellä mainitut maksuajan myöntäminen, ulosoton keskeyttäminen määräajaksi ja maksusuunnitelman tekeminen ovat edellyttämänsä harkintavallan käytön vuoksi toimia, joiden tulisi pikemminkin kuulua laajaan täytäntöönpanoon kuin perustäytäntöönpanoon. Tuomariliiton käsityksen mukaan perustäytäntöönpanon tehtävien määrittely olisi joka tapauksessa syytä siirtää lain tasolle eli ulosottokaareen, mikäli ehdotettu täytäntöönpanon jakaminen toteutetaan.

Organisaatorakenne

Mietinnössä ehdotetaan ulosottolaitoksen organisoimista yhdeksi valtakunnalliseksi virastoksi, jolla olisi nykyistä Valtakunnanvoudinvirastoa vastaava keskushallinto, laajan täytäntöönpanon alueellisia toimintayksiköjä, joista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksessa ulosottoimen hallinnosta ja joita olisi viisi, sekä perustäytäntöönpanon ja erityistäytäntöönpanon toimintayksiköt. Lisäksi Ulosottolaitoksessa voisi olla valtioneuvoston asetuksella säädettäviä muita toimintayksiköitä. Ulosottolaitoksen toimipaikoista Ahvenanmaan toimipaikka lukuun ottamatta säädettäisiin nykyiseen tapaan oikeusministeriön asetuksella. Mietinnön perusteluista (s. 26 ja 27) ilmenee, että perustäytäntöönpanon ja erityistäytäntöönpanon toimintayksiköjen henkilökunnan sijoittamistoimipaikoista määrättäisiin Ulosottolaitoksen työjärjestyksessä.

Tuomariliitto ei ota kantaa ehdotettuun organisaatiouudistukseen sinänsä. Tuomariliitto pitää olennaisena sitä, että ulosottoimen hallinto on tehokkaasti järjestetty sekä että ulosottoimen varsinainen täytäntöönpano-organisaatio on tehokas, osaava ja valtakunnallisesti kattava ja että se näin pystyy turvaamaan niin velkojen kuin velallisten oikeusturvan ulosotossa. Ulosottoimi on sekä keskushallinnon että täytäntöönpano-organisaation osalta varmasti järjestettävissä nämä tavoitteet nykyistäkin paremmin täyttäväksi useammalla eri tavalla, haluttaessa myös nykyistä organisaatorakennetta kehittämällä.

Sitä vastoin Tuomariliitto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että täytäntöönpano-organisaatiosta säädettäisiin lähes kokonaisuudessaan lakia alhaisemman tason säädöksillä, merkittävässä määrin jopa työjärjestystasolla. Sinänsä järjestely vastaa osin nykytilannetta, jossa ulosottovirastojen toimipaikoista on säädetty oikeusministeriön asetuksella (821/2012). Erityisesti suunnitellun

perustäytäntöönpanon toimintayksikön lukumäärältään suuren henkilöstön sijoittelu jäisi kuitenkin pelkästään työjärjestyksessä annettavien määräysten varaan.

Tuomariliitto pitää ehdotusta näin laajamittaisesta työjärjestyssääntelystä ongelmallisena erityisesti mietinnössä ehdotetussa tilanteessa, jossa Ulosottolaitos muodostaisi yhden alueeltaan valtakunnallisen viraston ja jossa työjärjestyksen vahvistaminen olisi yhden ainoan henkilön eli valtakunnanvoudin tehtävänä. Laajahkokin työjärjestyssääntely olisi paremmin hyväksyttävissä, jos työjärjestyksen vahvistaisi esimerkiksi Tuomioistuinvirastotoimikunnan mietinnössä (Oikeusministeriön julkaisusarja ”Mietintöjä ja julkaisuja” 23/2017) perustettavalle tuomioistuinvirastolle ehdotetun johtokunnan tyyppinen kollegiaalinen elin.

Mietinnössä ei ole myöskään riittävästi perusteltu ehdotettua ulosottokaaren 1 luvun 11 §:n 2 momenttiin sisältyvää valtuutussäännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin perustaa muitakin kuin asianomaisessa lainkohdassa säädettyjä toimintayksiköitä.

Kaiken kaikkiaan ehdotukset täytäntöönpanon jakamisesta ja täytäntöönpano-organisaatiosta ovat omiaan hämärtämään vastaavan ulosottomiehen asemaa, joka muodollisesti on ehdotuksessa säilytetty. Tältä osin Tuomariliitto viittaa Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n lausunnossaan (s. 4) esittämään.

Tuomariliitto ei pidä asianmukaisena mietintöön sisältyvää, käytännössä kokonaan perusteluja vailla olevaa ehdotusta siitä, että Ulosottolaitoksen keskushallinnon tehtävistä säädettäisiin jatkossa olennaisilta osilta valtioneuvoston asetuksella. Nykyisin mietintöön liittyvän asetusluonnoksen 2 §:ssä mainituista tehtävistä on säädetty Valtakunnanvoudinvirastosta annetun lain 2 §:ssä. Ehdotus on tältä osin selkeässä ristiriidassa tuomioistuinlaitoksen puolella noudatetun sääntelyn kanssa. Tuomioistuinlain säätämisen yhteydessä asetustasoisesta sääntelystä nimenomaisesti pyrittiin eroon ja lainsäätäjän toimia edellyttävät säännökset sijoitettiin lakiin, kun taas alemmantasoiset määräykset annetaan tuomioistuinten työjärjestyksissä. Tuomariliitto pitää selvänä, että Ulosottolaitoksen keskushallinnon tehtävistä on säädettävä lain tasolla. Tuomariliitto huomauttaa lisäksi, että Tuomioistuinvirastotoimikunnan mietinnössä on perustettavan tuomioistuinviraston tehtävistä ehdotettu säädettäväksi uudessa tuomioistuinlain 19 a luvussa (sen 2 §:ssä).

Valtakunnanvoudin asema ulosottomiehenä

Mietinnössä ehdotetaan että, valtakunnanvoudilla ja apulaisvaltakunnanvoudilla olisi myös ulosottomiehen asema. Tätä koskevat ehdotetun ulosottokaaren 1 luvun 7 §:n yksityiskohtaiset perustelut (lähinnä s. 24) ovat hatarat. Kuten perusteluissa on nimenomaisesti todettukin, valtakunnanvoudin ja apulaisvaltakunnanvoudin tehtävät tulisivat painottumaan strategiseen ja

operatiiviseen johtamiseen sekä hallintoasioihin. Perusteluista ilmenee lisäksi se itsestään selvä tosiseikka, että heidän lainkäyttöön osallistumisensa olisi joka tapauksessa poikkeuksellista. Perustelujen mukaan heidän lainkäyttöön (eli käytännön täytäntöönpanotoimintaan) osallistumisensa saattaisi koskea vain esimerkiksi laajempaa yhteiskunnallista merkitystä tai kansainvälisen sidoksen omaavien asioiden tai asiakokonaisuuksien täytäntöönpanoa. Mitään perustetta valtakunnanvoudin tai apulaisvaltakunnanvoudin työpanoksen tarpeelle tämänkaltaisissa tehtävissä ei mietinnössä ole esitetty, eikä sellaista tarvetta ole ainakaan tuomioistuinten näkökulmasta tarkasteltaessa mahdollista nähdäkään.

Edellä mainituissa perusteluissa valtakunnanvoudi ja apulaisvaltakunnanvoudi on rinnastettu tuomioistuinten päällikkötuomareihin, jotka tuomioistuinlain 8 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan osallistuvat lainkäyttöön siinä määrin kuin heidän muut tehtävänsä sen sallivat. Tuomariliiton käsityksen mukaan perusteluissa on kysymys eräänlaisesta näköharhasta. Tosiasiaa valtakunnanvoudin asema ja tehtävät rinnastuvat lähinnä ehdotetun tuomioistuinviraston ylijohtajan asemaan ja tehtäviin. Käräjäoikeuden laamanni rinnastuu ulosottotoimen – sekä nykyisessä että ehdotetussa – organisaatiossa lähinnä johtavaan kihlakunnanvoudiin. Mitään välttämätöntä tarvetta ei ole sille, että valtakunnanvoudi yhdeksi virastoksi järjestetyn Ulosottolaitoksen johtajana olisi myös ulosottomies. Ulosottolaitoksen keskushallinnon ja siten sitä johtavan valtakunnanvoudin (ja apulaisvaltakunnanvoudin) tehtäväkenttään voisi luontevasti kuulua ulosottotoimen lainkäyttöön liittyvän laatutyön organisointi ja edistäminen, mutta ei sen sijaan puuttuminen varsinaiseen lainkäytön sisältöön. Päällikkötuomareille tuomioistuinlain 8 luvun 2 §:n 1 momentissa asetettua oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhtenäisyyden valvontavelvoitetta vastaava velvoite kuuluisi ulosottotoimen sisällä luontevasti heihin lähinnä rinnastuville johtaville kihlakunnanvoudeille.

Tuomariliitto toteaa vielä, että esimerkiksi valtakunnansyyttäjän asemasta valtakunnanvoudin asema poikkeaa ratkaisevasti siinä, että valtakunnansyyttäjä on syyttäjälaitoksesta annetun lain 10 §:stä ilmenevällä tavalla nimenomaisesti ylin syyttäjä ja hän voi tuossa asemassaan muun muassa ottaa ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä, jonka nostamisesta hän on päättänyt, kun taas valtakunnanvoudilla ei ulosottotoimen puolella ole näihin rinnastettavia valtuuksia eikä hänelle olla sellaisia ehdotetussa ulosottokaaren 1 luvun 7 §:ssä säättämässäkään.

Virat ja niiden kelpoisuusvaatimukset

Tuomariliitolla ei ole varsinaisesti huomautettavaa mietinnössä ehdotetuista virkanimikkeistä, joista johtava kihlakunnanvoudi ja kihlakunnanvoudi vastaavat nykyisin käytössä olevia nimikkeitä. Tuomariliitolla ei ole huomautettavaa myöskään Ulosottolaitoksen keskushallinnon ehdotettuihin virkanimikkeisiin nähden. Tuomariliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että uudistuksen tarkoituksena on siirtää merkittävä osa ulosottooperinnän tehtävistä uusien ulosottotarkastajien hoidettavaksi. Näin ollen ulosoton täytäntöönpano-organisaatiossa on ehdotuksen toteutuessa

tapahtumassa olennainen kelpoisuusvaatimusten ja myös palkkatason alentaminen. Kun ulosottotarkastajien hoidettavaan perustäytäntöönpanoon ehdotetaan kuuluvaksi oikeudellisesti varsin vaativiakin tehtäviä, uudistuksella saattaa olla kielteisiä seurauksia oikeusturvan kannalta.

Tuomariliitolla ei ole sinänsä muuta huomautettavaa ehdotettujen kelpoisuusvaatimusten osalta. Tuomariliitto pitää kuitenkin perusteltuna, että ainakin ulosottoylitarkastajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin lailla eikä nyt ehdotetulla tavalla valtioneuvoston asetuksella, vaikkakin ehdotettu sääntelytaso vastaa nykytilannetta.

Tuomariliitto huomauttaa siitä, että johtavan kihlakunnanvoudin virkojen osalta virkoihin liittyvä asema ja tehtävät jäävät ehdotettujen säädöstekstien valossa osin epäselviksi. Kun nykyisen ulosottokaaren 1 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan johtava kihlakunnanvouti toimii ulosottoviraston päällikkönä, ehdotettuihin säännöksiin ei sisälly vastaavaa määräystä heidän asemastaan ehdotetussa Ulosottolaitoksessa. Mietinnön perustelujen (s. 26 ja 29) mukaan johtavat kihlakunnanvoudit toimisivat toimintayksiköiden päällikköinä. Ehdotetuista säännösteksteistä tämä ei kuitenkaan varsinaisesti käy ilmi. Johtavan kihlakunnanvoudin tehtävät jäisivät lähes kokonaisuudessaan määriteltäviksi Ulosottolaitoksen työjärjestyksessä, mitä ei Tuomariliiton käsityksen mukaan voida pitää asianmukaisena.

Kielitaitovaatimusten osalta Tuomariliitto viittaa Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n lausunnossa esitettyihin perusteltuihin näkemyksiin.

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

Toimivaltaista tuomioistuinta koskevaan ulosottokaaren 11 luvun 2 §:ään lisättäväksi ehdotettu 4 momentti ei ole asianmukaisen yksiselitteisesti muotoiltu. Säännöstä koskevista perusteluista (s. 16 ja 41) ilmenevä säännöksen tarkoitus eli se, että ulosottoasian vastaaja ei joutuisi hakemaan muutosta ulosottotoimeen ehkä maantieteellisesti kaukanakin sijaitsevan täytäntöönpanon toimituspaikan käräjäoikeudessa, on sinänsä kannatettava. Oikeuspaikan määrittelyssä käytetyt ilmaukset eivät kuitenkaan ole riittävän selviä. Ehdotettu uusi momentti johtaa myös nykyisin yksiselitteisen oikeuspaikkasääntelyn monimutkaistumiseen.

Epäselväksi jää muun muassa, tarkoitetaanko vastaajan ”asuin- tai kotipaikalla” samaa kuin luonnollisen henkilön yleistä oikeuspaikkaa koskevassa säännöksessä eli oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:ssä, jossa käytetään ilmausta ”kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka”, vai onko tarkoituksena, että tilapäinenkin asuinpaikka perustaisi käräjäoikeuden toimivallan.

Niin ikään epäselväksi jää, mitä ”toimipaikalla” ehdotetussa säännöksessä tarkoitetaan. Tarkoitetaanko sillä esimerkiksi samaa kuin ehdotetussa vastaavan ulosottomiehen määräytymistä laajassa täytäntöönpanossa koskevassa ulosottokaaren 3 luvun 14 §:ssä, jonka 2 momentissa käytetty ilmaus on ”vastaajan tosiasiallisen toimipaikan ulosottomies”? Kun kysymys on oikeuspaikkasääntelystä, olennaista kuitenkin on, mikä on ehdotetun säännöksen suhde oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n ja 3 §:n säännöksiin. Ensiksi mainitun säännöksen mukaan oikeushenkilön kohdalla yleinen oikeuspaikka on se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilöllä on kotipaikka tai oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Jälkimmäinen säännös taas koskee oikeushenkilön tai yksityisen elinkeinonharjoittajan valinnaista oikeuspaikkaa (sivu)toimipaikan perusteella. Tuon säännöksen nojalla toimipaikka muodostaa toimivaltaperusteen vain, milloin asia koskee tuota toimipaikkaa.

Mietinnön perustelut eivät anna minkäänlaista johtoa siihen, miten ehdotettua ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n 4 momentin säännöstä on tarkoitettu sovellettavaksi. Epäselvää on ainakin se, voiko monitoimipaikkaisen liiketoiminnan kyseessä ollessa sivutoimipaikan (ulosottovalitusasioissa toimivaltainen) käräjäoikeus olla toimivaltainen silloinkin, kun täytäntöönpano ei liity tuon toimipaikan toiminnassa syntyneisiin velvoitteisiin. Itsestään selvää ei liene edes se, että ”toimipaikalla” tarkoitettaisiin oikeushenkilön kohdalla muuta kuin oikeushenkilön hallinnon toimipaikkaa. Mahdollisimman laajasti tulkiten taas voitaisiin päätyä siihen, että monitoimipaikkaiseen oikeushenkilöön kohdistuvan täytäntöönpanon osalta muutoksenhaku voisi aina suuntautua minkä tahansa toimipaikan sijaintipaikan käräjäoikeuteen. Joka tapauksessa oikeushenkilön kohdalla toimivalta täytynee olla ainakin sekä sillä käräjäoikeudella, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön kotipaikka on, että sillä käräjäoikeudella, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Niin ikään tulkinnanvaraista on, onko ”toimipaikka” -perustetta tarkoitus soveltaa myös yksityisten elinkeinonharjoittajien vai pelkästään oikeushenkilöiden kohdalla.

Joka tapauksessa ehdotettu sääntely johtanee väistämättä tilanteisiin, joissa toimivaltaisia käräjäoikeuksia on ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa useampia kuin yksi. Mahdollista on myöskin, että mikään näistä käräjäoikeuksista ei ole sama, joka olisi muutoin – eli ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n 3 momentin nojalla – toimivaltainen käsittelemään vastaajaan kohdistuvaa täytäntöönpanoa koskevaa muutoksenhakua. Sääntelyn mahdollistaessa useamman toimivaltaisen käräjäoikeuden täytäntöönpanotoimesta annettavassa valitusosoituksessa voi käydä vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi ilmoittaa asianosaiselle, mille käräjäoikeudelle valituskirjelmä tulisi osoittaa.

Edellä esitettyyn viitaten Tuomariliitto katsoo, että ehdotettu ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n muutos tulisi ottaa perinpohjaiseen jatkotarkasteluun. Joka tapauksessa ehdotettu 4 momentin säännös tulisi muotoilla yksiselitteisemmin ja säännökselle tulisi kirjoittaa kunnolliset yksityiskohtaiset perustelut.

Muilta osin Tuomariliitolla ei ole huomautettavaa ehdotettuihin ulosottokaaren 11 luvun muutoksiin nähden. Tuomariliitto pitää erittäin kannatettavana luvun 10 §:n täsmentämistä siten, että siinä

tarkoitettua lausunnon antaisi aina kihlakunnanvouti. Kuten Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n lausunnossa on todettu, kihlakunnanvouti voisi jatkossakin määrätä alaisensa virkamiehen valmistelemaan lausuntoa, joten ehdotus ei aiheuta haittaa toimivalle työnjaolle.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut hovioikeudenneuvos Kimmo Vanne. Lausuntoasiaa on käsitelty Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa 12.6.2017.

Vanne Kimmo
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry